

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZIRLIYI**

**M.F.AXUNDOV adına
AZƏRBAYCAN MİLLİ KİTABXANASI**

**M.S.ORDUBADİNİN
135 İLLİK YUBİLEYİNİN KEÇİRİLMƏSİ
İLƏ ƏLAQƏDAR KİTABXANALARIN
VƏZİFƏLƏRİ**

BAKİ – 2006

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZIRLIYI**

**M.F.AXUNDOV adına
AZƏRBAYCAN MİLLİ KİTABXANASI**

**KİTABXANA SİYASƏTİ VƏ METODİK
RƏHBƏRLİK ŞÖBƏSİ**

**M.S.ORDUBADİNİN
135 İLLİK YUBİLEYİNİN KEÇİRİLMƏSİ İLƏ
ƏLAQƏDAR KİTABXANALARIN
VƏZİFƏLƏRİ**

METODİK VƏSAİT

*Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış
kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana
Sistemləri üçün metodik tövsiyələr*

ədəniyyət və Turizm Nazirliyi

əzdində Koordinasiya Şurasının

006-ci il 24 noyabr tarixli 3 nömrəli

rotokolu ilə çapa tövsiyə olunub

BAKİ - 2006

Tərtibçi: Samirə Eminova, Kitabxana siyasəti və metodik rəhbərlik şöbəsinin baş bibliografi

Redaktor: Zenfira Qulamova, Kitabxana siyasəti və metodik rəhbərlik şöbəsinin baş kitabxanaçısı

Rəyçilər: Fazil Məmmədov, M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini

M.S.Ordubadinin 135 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar kitabxanaların vəzifələri: Metodik vəsait/Tərt. edən S.Eminova. -B., 2006.- 24 s.

MƏMMƏD SƏİD ORDUBADI - 135

Məmməd Səid Hacağa oğlu Ordubadi ədəbiyyatımızın, mətbuatımızın, incəsənətimizin, ümumiyyətlə, mənəvi mədəniyyətimizin inkişafında xüsusi mövqeyi olan yazıçılarımızdan biridir. Bir şair, dramaturq, jurnalist, memuarist, siyasi publisist, musiqi mətnlərinin müəllifi, tərcüməçi, xüsusən qüdrətli nasir-romançı, həm də bir alim-şərqsünas və azərbaycanşunas kimi o çox zəngin bir ırs qoyub getmişdir. Bu vüsətli, universal, ədəbi-elmi fəaliyyət hər şeydən əvvəl özünün ideyalılığı, aydın, ötkəm, siyasi siması və kəskinliyi ilə fərqlənmişdir. İctimai-siyasi, fəlsəfi, maarifçilik görüşlərində inqilabi demokratik ideyalar səviyyəsinə yüksələn ədib, vətən naminə, xalq naminə bir yazıçı kimi, çox iş görmüşdür.

M. S. Ordubadi 1872-ci il mart ayının 24-də İrəvan quberniyasının Ordubad şəhərində müəllim ailəsində doğulmuşdur. Ona ilk təhsilini atası şair Hacağa Fəqir vermişdir. Yeddi yaşında ikən atasını itirmişdir.

İbtidai təhsilini Ordubadın dördsinifli rus məktəbində almış, sonra M.T.Sidqinin «Əxtər» məktəbində oxumuşdur.

Ordubadi fabrik-zavod fəhləliyindən yazıçılığa qədər mənalı bir həyat yolu keçmiş, on dörd yaşından otuz beş yaşına qədər tam iyirmi bir il anadan olduğu Ordubad şəhərində ipək fabrikində fəhləlik etmiş, təhsilini də fəhləliklə almış, bədii yaradıcılığa da dəzgah dalında başlamış; ilk yazıları ilə fəhlələr arasında sahibkarlara qarşı zəhmətkeşlərin mənafeyini müdafiə edən fəhlə şairi kimi tanınmışdır.

1907-ci ilə qədər yazdığı və Cəlil Məmmədquluzadənin «Qeyrət» mətbəəsində çap etdirdiyi «Qəflət», «Vətən və hürriyyət» adlı şeir-məcmüələri, xüsusən, «Molla Nəsrəddin»-dəki felyetonları ilə Ordubadi artıq tərəqqipərvər Molla Nəsrəddinçilərdən biri olmuşdur.

Ordubadi inqilabi fəaliyyətə də yenə fəhlə ikən, 1905-ci il inqilabi dövründə başlamışdır. Həmin ildə sosial-demokrat ideyalarına rəğbət bəsləyən ziyalılarla birləşib kiçik bir cəmiyyət təşkil etmişdir.

Ədibin 1908-1911-ci illər arasında yazdığı «Bədbəxt milyonçu», «İki cocuğun Avropaya səyahəti» romanları, «Məşrutə Hərəkatı»nın məğlubiyyəti səbəblərini göstərən, çap senzurasında yandırılmış «İnqilabi-pərişan» əsəri, Məmmədəli şahın çar nökəri Lyaxovla birləşib məclisi topa tutmasını göstərən «Bağı-Şah, yaxud Tehran faciəsi» dramı və Səttarxan hərəkatına aid bir sıra siyasi publisist məqalələri, «Mən İran inqilabına çox əhəmiyyət verirdim» sözlərini aydın təsdiq edir. Məlumdur ki, bu illər birinci rus inqilabının təsiri ilə Asiyada və Şərqi Avropada 1905-ci il inqilabının başlanması, Asiyanın oyanması dövrü, Şərqdə burjuademokratik inqilab uğrunda mübarizə illəri idi. Məmməd Səid Ordubadi də həm gizli inqilabi fəaliyyəti, həm də bədii yaradıcılığı ilə bu tarixi mübarizəyə qoşulmuşdu.

Birinci dünya müharibəsi ərəfəsində-1912-1913-cü illərdə yazdığı, mövzusu İspaniya tarixindən alınmış və İspaniyada ərəb xilafətinin süqutunun tarixən zəruri olduğunu göstərən «Əndəlisin son günləri» və «Məhv olsun Cahangirlik mühəribələri, yaşasın sülh, eşq və məhəbbət» sözləri ilə qurtaran «Teymurləng və İldırım Bəyazid» dramlarında ədib bir qədər mücərrəd şəkildə olsa da, ədalətsiz mühəribələrə, milli zülmə, Cahangirlik iddialarına qarşı nifrətini bildirmiş; «Yusif və Züleyxa» pyesi, «Harunəlrəşid və Zübeydə xatun» povesti və bir sıra başqa əsərlərində feodal-saray, despot əxlaqına qarşı dostluq, məhəbbət, insanpərvərlik kimi gözəl əxlaqi keyfiyyətləri, fikir, vicdan azadlığı ideyalarını təbliğ etmişdir. Bu illərdə Ordubadinin çox uzaq tarixi mövzulara müraciət etməsi səbəbsiz deyildir, həmin illər çap senzurası təzyiqinin çox amansız şəkil aldığı, mütərəqqi mətbuat orqanlarının qapadıldığı illər idi.

1913-ci ilin yayında Culfada, gizli təşkilatda fəaliyyət göstərən inqilabçı-demokratların çoxu, o cümlədən M.S.Ordubadi də həbs edilmişdi. Ədib neçə ay Naxçıvan, Tiflis və Novoçerkask həbsxanalarında saxlanıldıqdan sonra 1913-ci ilin axırlarında Saritsına sürgün edilmişdi. Fevral inqilabına qədər dörd il sürgündə qalmışdır. Sürgün illərində ədib vaxt tapdıqca yazır, Bakı qəzet və jurnallarına şeir və məqalələr göndərirdi. Həyatının sürgün illəri haqqında yaziçinin «Saritsın xatırələrindən» sərlövhəli yazısında ətraflı məlumat verilmişdir.

1918-ci ildə Saritsında ikən ədib Kommunist (bolşeviklər) Partiyası sıralarına daxil olmuşdur. Aşqvardiyaçılara qarşı mübarizə aparan Qızıl Ordu hissələrində, siyasi şobədə çalışmışdır. 1919-cu ildə Həştərxana çağırılaraq orada nəşr olunan «Hümmət» qəzetində müdir müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir. M.S.Ordubadi yaradıcı və qüvvətli təxəyyülə malik sənətkar olduğundan, tarixi faktları özü üçün alfa etməklə kifayətlənmirdi, bir çoxunu kəşf edib yenidən ətəqana doldururdu, bədii təfəkkürün gücü ilə zinətləndirirdi. Buna görə də onun yaratdığı surətlərin çoxu tarixi şəxsiyyətlərdən daha artıq tarixin təcəssümüdür.

Azərbaycan nəsri həmin illərdə tarixi roman janrı ənənələrinə malik olmasa da, M.S.Ordubadi mövzularını tarixdən götürdüyü əsərlərin öhdəsindən əsasən bacarıqla gəlmişdir. Onun romanları hər şeydən əvvəl tarixi hadisələrin zənginliyi, şəxsiyyətlərin fəaliyyətinin genişliyi, mürəkkəbliyi və sərgüzəştlərinin bolluğu ilə seçilir, fərqlənir.

İlk romanlarından olan «Bədbəxt milyonçu, yaxud Rzaqulu xan firəngüməab» (1907-1909) əsərindən başqa qalan romanları ədib demək olar ki, birnəfəsə, ildirim sürəti ilə yazmışdır. 30-cu illərdə on il müddətində Ordubadi 27-ci ildən yazmağa başladığı 4 cildlik «Dumanlı Təbriz», «Gizli Bakı», «Döyüşən şəhər», «Dünya dəyişir» romanlarını bitirib nəşr etdirir; müasir həyat hadisələrini əks etdirən bir sıra hekayələrini və pyeslərini yazır. Musiqi mədəniyyətimizin

inkişafına misilsiz xidmətlər göstərən «Nərgiz», «Nizami», «Şəfa», «Durna», «Beş manatlıq gəlin», «Ürəkçalanlar», «Nüşabə» və bir sıra başqa opera və operettaların librettolarını yaratmışdır. «Koroğlu» operasının şeirlərini yazmış, mətnini təkmilləşdirmişdir. «Azərbaycan tarixinin yaradılması prinsipləri», «Əbül-Ula Gəncəvi və Rudəki», «Rudəki haqqında məxəzlər», «Bab və bəha», «İran Pəhləvi dövründə», «İranın qədim və təzə tarixindən» kimi bir çox elmi-tədqiqat xarakterli məqalələri ilə şərqsünaslıq və azərbaycanşünaslıq elmini zənginləşdirmişdir.

Bütün bu işlərlə bərabər ədib vaxt tapıb Puşkindən, Demyan Bednidan, Emi Siyao, İsakovski, Lebedev Kumaç, Sikorski, Surkov və başqa şairlərdən də bir çox tərcümələr etmişdir.

M.S. Ordubadının tarixi romanlarında xarakterlər təkcə həyat təfərrüatı ilə dərinləşmiş və kamilləşmiş sifətləri ilə deyil, ictimai-siyasi baxışları, görüşləri, düşdüklləri və keçirdikləri macəraları ilə yadda qalırlar. Ancaq küll halında həyat həqiqətinin pafosu, realizm onun romanlarında aparıcı olmuş, üstünlük təşkil etmişdir.

Sonrakı illərdə Ordubadi yenə roman yaradıcılığına qayıtmışdır. İki hissədən ibarət olan məşhur «Qılinc və qələm» romanını yazmışdır. Ədibin «Nizaminin dövrü və həyatı», «Nizami dövründə ədəbiyyat», «XII əsr Azərbaycan ədəbiyyatı və onun klassik Şərq ədəbiyyatına təsiri», «Bərdə qalası haqqında» adlı elmi məqalələri, yazıçı dostlarından Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyov, Cəfər Cabbarlı haqqında məqalə və xatırələri, «Həyatım, mühitim» memuarı, müasir şeir və tənqid haqqında məqalələri, «Tənqid» adlı üç pərdəli komediyası və bir çox başqa əsərləri də bu illərdə yazılmışdır.

Böyük Vətən müharibəsindən sonrakı illərdə fəhlə və kolxozçuların əmək rəşadətini əks etdirən əsərlərini yazmışdır. Bunlardan yeni Sumqayıt şəhərinin salınmasında

gənc fəhlə və mühəndislərin fədakarlığından bəhs edən «Böyük quruluşda» dramını göstərmək olar.

Bir hesablamaya görə Ordubadinin əsərlərinin sayı altı min ədəddən çoxdur. 1932-ci ildən 1950-ci ilə qədər müxtəlif janrlarda yazdığı əsərlər göstərir ki, Ordubadi 60 yaşından sonra daha məhsuldar işləmişdir. Bu gün oxucuların əlindən düşməyən iri həcmli «Qılınç və qələm» romanını Ordubadi 73 yaşında başlamış, 76 yaşında tamamlamışdır.

Ordubadinin elə bir əsəri yoxdur ki, Azərbaycanla bağlı olmasın. Yüksək yazıçılıq mədəniyyətinə malik olan ədibin əsərlərində biz vətənimizin həm uzaq-yaxın tarixi keçmişinin, qəhrəmanlıq ənənələrimizin, həm də müasir həyatımızın müəyyən dövrünün – yeni həyat uğrunda mübarizə illərinin bədii inikasını görürük.

Məmməd Səid Ordubadi, sadəcə əsər yazmır, mübarizə aparırı, köhnəliyi, irticanı inkar, yeniliyi, tərəqqini təsdiq və təbliğ edirdi. Ədəbi fəaliyyətinin ilk dövrlərindən onun yaradıcılığında qılıncla qələmin möhkəm dostluğu vardi. Onun sözü ilə işi, əsərlərində təbliğ etdiyi fikirlərlə əməli, ictimai-siyasi-mədəni fəaliyyəti arasında ziddiyət olmamışdır. Ədibin əsərlərində mənsub olduğu xalq öz varlığının, qədimliyinin, zəngin ədəbi-mədəni irlisinin, qəhrəmanlıq ənənələrinin və yeni həyat uğrunda mübarizədə sarsılmaz iradəsinin parlaq bədii inikasını görür.

Bütün böyük mədəniyyət xadimlərimizə həsr edilmiş yübileylər kimi, heç şübhəsiz, Ordubadinin də anadan olmasının 135 illik yubiley təntənəsi tarix səhifələrinə düşəcək və gələcək nəsillər tərəfindən də iftixarla yad ediləcəkdir.

Belə ümumxalq qədirşünaslığının əhəmiyyəti çox böyükdür. Bu o deməkdir ki, xalq üçün yaşayıb yaradanları xalq həmişə əziz tutur, mədəniyyətə xidmət edənləri mədəniyyət yaşadır, əbədiləşdirir. Xalq özünün görkəmli xadimlərini dünyaya tanıtməqla, özünü də tanıtdırmış olur,

mütəşəkkilliyyini, mədəni səviyyəsinin yüksəkliyini nümayiş etdirir.

Qıbtə ediləsi o yazıçı, o mütəfəkkirdir ki, əsərləri azadlığa, səadətə, mədəniyyətə, tərəqqiyə, mənsub olduğu xalqa və ümumən bəşəriyyətə böyük məhəbbətlə çırpınan bir qəlbin məhsuludur.

Xalqımız «Dumanlı Təbriz», «Gizli Bakı», «Qılinc və qələm» müəllifi Ordubadını də belə bir yazıçı kimi tanıyır və sevir.

Ordubadi sözün yüksək mənasında xalq yazıçısı, xalq adamı idi.

MƏMMƏD SƏİD ORDUBADİNİN HƏYAT VƏ FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS TARİXLƏRİ

1872	Ordubadi Məmməd Səid Hacağa oğlu martın 24-də İrəvan Quberniyasının Ordubad şəhərində müəllim ailəsində doğulmuşdur.
1895	Ordubadda M.T.Sidqinin «Əxtər» məktəbində oxumuşdur.
1896	Ordubadın ipək fabrikində əmək fəaliyyətinə başlamışdır.
1901	Rzayevin zavodunda işləmişdir.
1903	İyun ayının 13-də «Şərqi-Rus qəzeti» adlı ilk mətbu şeiri «Şərqi-Rus» qəzetində dərc edilmişdir.
1907	Culfaya köçmüş, orada fəal yaradıcılığa başlamışdır. İlk şeirlər məcmuəsi olan

«Hərdəmxəyal» kitabını «Sübhi Məsa» təxəllüsü ilə çap etdirmiştir.

- 1908** «İki cocuğun Avropaya səyahəti» əsərini qələmə almışdır.
- 1911** İpəksarımı fabrikində fəhləlik etdiyi dövrdə İran inqilabına kömək göstərən cəmiyyətin üzvü olmuşdur.
- 1913** Çar Rusiyası tərəfindən həbsxanaya salınmış, 1914-cü ildə Saritsin şəhərinə sürgün edilmişdir.
- 1914** «Bədbəxt milyonçu, yaxud Rzaquluxan Firəngüməab» əsərini qələmə almışdır.
- 1920-1929** «Əxbar», «Zəhmət», «Yeni yol», «Qızıl qələm», «Füqəra Füyuzati» qəzet və jurnallarında məsul redaktor vəzifəsində çalışmışdır.
- 1929-1937** Azərbaycan Radio Verilişləri Komitəsində ədəbi-bədii verilişlər üzrə direktor kimi çalışmışdır.
- 1935-1947** «Koroğlu», «Nərgiz», və «Nizami» operalarının librettosu onun qələminin bəhrəsidir.
- 1938** Azərbaycan SSR Ali Sovetinə (I-III çağırış deputat və Ali Sovetin sədri seçilmişdir.
- 1939** «Beş manatlıq gəlin» musiqili komediyasının librettosunu yazmışdır.

- 1943** «Ürəkçalanlar» musiqili komediyasının librettosunu yaratmışdır.
- 1950** Məmməd Səid Ordubadi may ayının 1-də vəfat etmiş, Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

GÖRKƏMLİ ŞƏXSLƏRİN MƏMMƏD SƏİD ORDUBADI HAQQINDA FİKİRLƏRİ

«Ordubadi sözün yüksək mənasında xalq yazıçısı, xalq adamlı idi».

*Məmmədcəfər Cəfərov,
akademik
//Ədəbiyyat və incəsənət.-
1972.-4 noyabr.-
S.-6-7.*

«...Yarım əsrlik həyatını ədəbiyyat və incəsənətimizin tərəqqisinə sərf edən M.S.Ordubadi Azərbaycan ədəbiyyatı, tarixi ilə üzvi surətdə bağlanmış və qiymətli əsərləri ilə nəsrimizin tarixinə yeni səhifələr yazmışdır.»

*Cəfər Xəndan, filologiya
elmləri doktoru
//Ədəbiyyat və incəsənət.- 1972
.18 noyabr.- S.8.*

«Böyük ədib M.S.Ordubadi öz əsrinin oğlu idi. Onun əsərlərindən əsrinin gur səsi eşidilir, iliq nəfəsi duyulur.

*Ordubadi əsri ilə birlikdə yaşamış, birlikdə addımlamışdır.
Ordubadının yaradıcılığı əsrinin tərcüməyi-halıdır.»*

*Abbas Zamanov, professor
Əməl dostları
// Həmişə bizimlə.- B.: Yaziçi,
1979.- S. 281-288.*

«M.S. Ordubadi hələ öz sağlığında əsərləri və ictimai fəaliyyəti ilə özünə abidə ucaldan sənətkarlardan biri olmuşdur.»

*Fəridə Vəzirova, filologiya
elmləri namizədi
Dostluğun tərənnümçüsü
// Ədəbiyyat
və incəsənət.-1972.-18 noyabr.-
S.5-6*

«Mən də başqa vətəndaşlar kimi Məmməd Səid yoldaşı Sabir və «Molla Nəsrəddin» məktəbinin ən irəlidə gedən nümayəndələrindən olan bir şair kimi tanıyırdım.

*Abdulla Şaiq, şair-dramaturq
// Ədəbiyyat və incəsənət.-
1972.-18 noyabr. S.8.*

«Bir sira tarixi romanların müəllifi kimi şöhrət qazanmış hörmətli ədibimiz M.S. Ordubadi ədəbiyyat tariximizin son dərəcə görkəmli simalarından biridir.»

*Hüseyn Mehdi, Xalq yaziçisi
// Ədəbiyyat
və incəsənət.-1972.-18 noyabr.
S.8.*

«Məmməd Səid Ordubadi Azərbaycanda opera sənətinin inkişafı işində məhsuldar çalışan istedadlı bir yaziçı kimi

Azərbaycan musiqi teatri tarixində şərəfli yer tutan görkəmli sənətkardır.»

*Əfrasiyab Bədəlbəyli, teatrşünas,
rejissor
Musiqi ilə döyünən ürək
//Ədəbiyyat
və incəsənət.- 1972.-18 noyabr.-
S.5-6.*

*«Ordubadi öz yaradıcılığı ilə, ölməz obrazlar qalereyası ilə oxuculara ırs qoyduğu ən nəcib insani sıfətlərlə özünə ikinci ömür qazanmış yazıçılardandır, onun tarixi romanları bir çox xalqların dilində, o cümlədən rus dilində maraqla, məhəbbətlə oxunmuş və oxunmaqdadır. Bu ədəbiyyat inciləri ümumbəşəri pasport almışlar.
...Böyük istedadlar həmişə böyük ehtiramla yad edilirlər.
Ölməz Ordubadiyə min bir ehtiram.»*

*Nikolay Tixonov, SSR Xalq
yazıçısı Ədəbiyyat və
incəsənət.- 1972 .-18 noyabr.-
S.3.*

MƏMMƏD SƏİD ORDUBADİNİN ƏDƏBİ İRSİNİN KİTABXANALARDA TƏBLİĞİ

Azərbaycan xalqının böyük yazıçısı Məmməd Səid Ordubadinin 2007-ci il mart ayının 24-də anadan olmasının 135 illik yubileyi tamam olur. M.S.Ordubadinin inqilabi, ədəbi və ictimai fəaliyyətini, yaradıcılıq xüsusiyyətlərini, əsərlərinin yaranma tarixini öyrənmək, onun ırsini oxuculara çatdırmaq və təbliğ etmək kimi kitabxanaların üzərinə böyük vəzifələr düşür.

Yubiley ilində bütün mədəni-maarif müəssisələri ilə yanaşı, elm ocaqları və kitabxanalar da fəal iştirak etməli, böyük alimin həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş ədəbiyyatın oxucu kütləsi arasında geniş təbliğ olunmasına çalışmalıdır. MKS-də və onun filiallarında tədbirlər planı işlənib hazırlanmalı və yazıçının yubileyi yüksək səviyyədə keçirilməlidir.

Yubiley ilində kitabxanalar M.S.Ordubadinin əsərlərinin və onun haqqında çap olunmuş kitabların, həmçinin dövri mətbuat materiallarının geniş oxucu kütləsinə çatdırılması üçün əyani və şifahi təbliğatın bütün formalarından, kitab sərgilərindən, kitabxana plakatından, stendlərdən, oxucu konfranslarından, bibliografik xülasələrdən, məruzə və mühazirələrdən və s. geniş şəkildə istifadə etməlidirlər.

Kitabxanalarda əsasən əyani təbliğat formalarının imkanlarına diqqət yetirilməlidir. Çünkü əyani təbliğat daha geniş oxucu kütləsini sistemli şəkildə əhatə edə bilir və onların mütaliəsinə müsbət təsir göstərir. Belə ki, əyani yollarla ədəbiyyat təbliğinin formaları olan kitab sərgiləri və kitabxana plakatları 15-20 gündən tez dəyişdirilmir və bu müddətdə ona mümkün qədər çox adam baxa bilir. Əyani təbliğat bilavasitə gözlə görmə prinsipinə əsaslanır. Yeri gəlmışkən deyək ki, bilavasitə gözlə görüb qavramanın daha təsirli iş metodu olduğu artıq kitabxanaların psixoloji və praktiki iş təcrübələri ilə təsdiqlənmişdir.

Hər hansı kütləvi tədbirin səmərəli təşkili kitabxanaçlarının yaradıcılıq bacarığından daha çox asılıdır. Bu baxımdan oxucu konfransı geniş kütləvi tədbir formalarından biridir. Oxucu konfransı, görüş, ədəbi-bədii gecə, sual-cavab gecələri və s. kimi tədbirlərin təşkilində əvvəlcədən ayrıca program tərtib edilməlidir. Kitabxanaçı programda keçirilən tədbirin adını, giriş sözü və eləcə də çıxış edəcək başqa şəxslərin adını göstərməlidir. Bütün bunlarla yanaşı, tədbirin harada, nə vaxt keçiriləcəyi qeyd edilməlidir. Əsasən tədbirin çoxluğuna yox, onun keyfiyyətli və məzmunlu keçirilməsinə fikir verilməlidir.

Tədbirin yaxşı təşkili və bunun təsiri sayəsində kitabxanaçı oxucuların kitablardan daha çox istifadə etməsinə nail ola bilər. İş planında il ərzində 3-4 oxucu konfransı nəzərdə tutulmalıdır. Konfransa hazırlıq işi 3 aya qədər davam etməlidir. Konfransın mövzusu üzrə fondda olan kitabların bir neçəsi seçiləb ayırmalı və onlar məruzəciyə hazırlaşmaq üçün tövsiyə olunmalıdır. Ümumiyyətlə, kitabxanaçı konfransda çıxış edəcək hər bir oxucunu ədəbiyyatla təmin etməlidir, konfransa hazırlaşan oxucularla əlaqəyə girib onların çıxışlarının nə vaxt hazır olduğunu da müəyyənləşdirməlidir. Yalnız bundan sonra konfransı keçirmək üçün vaxtı təyin edib, elan yazmaq olar. Kitabxanaçı oxucu konfransının maraqlı və səmərəli keçməsi üçün məruzə və çıxışlara rayon və yaxud kənd rəhbərliyini, ziyalıları cəlb etməlidir. Bu işdə müəllimlərin və fəal oxucuların gücündən geniş istifadə etmək lazımdır. Bununla bərabər, kitabxanaçı təşkil etdiyi hər bir tədbirdə özü də çıxış etməlidir. O, tədbirin mövzusu üzrə kitabxana tərəfindən həyata keçirilmiş məsələlərdən danışmalıdır. M.S.Ordubadi ədəbi irsinin təbliği üçün keçirilən oxucu konfransında müzakirə olunan əsərlərin nə dərəcədə əhəmiyyətli və təsirli olması, bu günün tələbləri ilə necə səslənməsi əsas götürülür. Oxucu konfranslarını müxtəlif adlar altında keçirmək olar. Məsələn, «Vətənpərvər» yəzici Məmməd Səid Ordubadi», «Böyük yəzici

M.S.Ordubadi», «Böyük realist sənətkar M.S.Ordubadi», «Satirik poeziyamız və M.S.Ordubadi», «M.S.Ordubadinin həyatı və yaradıcılığı», «M.S.Ordubadi və Azərbaycan tarixi» və s.

M.S.Ordubadinin zəngin elmi irlərini təbliğ etmək üçün məruzə və mühazirələr təsirli təbliğat forması hesab edilir. Respublikamızın ən ucqar kəndlərində belə kifayət qədər ziyanlı qüvvəsi, kitabxanalar, kitabxana fəalları vardır. Məruzələr və mühazirələr vasitəsilə kitabxanaya çoxlu oxucu cəlb etmək mümkündür. Bütün bu cəhətlərinə görə məruzə və mühazirələr kitabxanaların kütləvi tədbirləri sırasında təsirli və əhəmiyyətli təbliğat forması sayılır.

Yuxarıda qeyd etdiklərimizlə bərabər, kitabxanalarda ədəbi-bədii gecələrin təşkili də vacib tədbir vasitələrindən biridir. İlk növbədə qeyd edək ki, hazırda bu tədbir müxtəlif adlar altında təşkil olunur. Bir çox hallarda «M.S.Ordubadinin poeziya axşamı», «M.S.Ordubadinin librettoları», «M.S.Ordubadinin tarixi romanları» və s. başlıqlarla keçirilir.

Adından məlumdur ki, ədəbi-bədii gecə iki hissəyə bölünür. Tədbirin birinci hissəsində ədəbi mövzü və onun müəllifi haqqında rəsmi çıxışlar olmalı və məlumatlar verilməlidir.

Gecənin ikinci hissəsində isə tədbirin mövzusu ilə bağlı şeir, bədii qiraət, şeirlərə bəstələnmiş mahnişlar səslənməli və səhnəciklər göstərilməlidir.

Ədəbi-bədii tədbirin məzmunlu və maraqlı olması məqsədi ilə 2 aya yaxın hazırlıq işləri aparılmalıdır.

Kitabxanalarda keçirilən kütləvi tədbirlərin ən canlı və maraqlı formalarından biri sual-cavab gecələridir. Mövzusundan asılı olmayaraq sual-cavab gecələri canlı söhbət və müsahibə şəklində keçirilir, diniyyiciləri maraqlandıran sualların aydınlaşdırılmasına xidmət edir.

Kitabxanalarda keçirilən kütləvi tədbirlərdən biri də bibliografik icmallardır. Belə icmallar yeni kitablar haqqında oxuculara məlumat vermək üçün təşkil edilir.

Biblioqrafik icmal keçirmək üçün Azərbaycan alimlərinin, yazıçılarının, publisistlərinin əsərlərini nəzərdən keçirmək, M.S.Ordubadi haqqında yazılmış kitabları seçmək, bu əsərlər haqqında olan qəzet və jurnal məqalələrini aşdırmaq lazımdır.

Kitab təbliğinin ən canlı formalarından biri də sərgilərdir. Kitab sərgisi üçün adətən oxucuları maraqlandıran ən qiymətli ədəbiyyat seçilir. Əlbəttə, yaxşı sərgi, onun ədəbiyyatının və sitatlarının düşünülmüş surətdə seçilməsi oxucuların nəzərini dərhal cəlb edir. Sərgiləri layiqincə hazırlayıb oxuculara təqdim etmək lazımdır. Sərgi zövqlə tərtib edilməli, kitablar xüsusi bir sistemlə düzülməlidir. Aşağıda belə bir sərginin nümunəsi təqdim edilir.

1	
2	3
4	5
6	7
8	9
10	11
12	13
14	

1. Başlıq: «Məmməd Səid Ordubadi - 135»

2. M.S.Ordubadinin şəkli

3. Sitat: Həyat yalnız öz qələmlərini və fırçalarını böyük tarixi döyüş günlərində süngülərlə yanaşı qoya bilən sənətkarları yaşatmışdır

Məmməd Səid Ordubad

4. Sitat: «*Məmməd Səid Ordubadi Azərbaycan ədəbiyyatı və ictimai fikir xəzinəsini yaradanların ölməz ailəsinə mənsub olan simalardan biridir*».

Abbas Zamanov

5. Ordubadi M. S. Qanlı illər: 1905-1906-cı illərdə Qafqazda baş verən erməni müsəlman davasının tarixi /Çapa hazırlayan Ə.Bağirov; Qarabağa xalq yardım komitəsi.- B.: Maarif, 1991.- 140 s.

6. Ordubadi M. S. Qılinc və qələm: /Nizaminin həyat və dövrünə aid tarixi roman / Red.: Q.Məmmədov.- B.: Azərnəşr, 1983.- 664 s.

7. Ordubadi M. S.. Dumanlı Təbriz: Roman.- B.: Yaziçi, 1985.- 370 s.

8. Ordubadi M. S. Serjant İvanov adına körpələr evi: Hekayə /Kiçik yaşlı uşaqlar üçün.- B.: Gənclik, 1987.- 12 s.

9. Ordubadi M. S. Həyatım və mühitim: 1872-1920-ci ilə qədər.- B.: Azərnəşr, 1996.- 148 s.

10. Vəzirova F. M.S.Ordubadi: (Anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə).- B.:Elm, 1972.- 105 s.

11.Məftun Ə. Məmməd Səid Ordubadi.- B.: Yaziçi, 1987.- 134 s.

12. Xəlilov Q. Həyat və idrak kitabında.- B.: Yaziçi, 1980.- S.207-215.

13. Cəfərov M. Sənət yollarında.- B.: Gənclik, 1975.- 197 s.

14. Bu kitabları oxuyun!

Sərginin üstün cəhətlərindən biri də budur ki, oxucu sərgiyə baxarkən yubilyarın əsərləri ilə şəxsən oradaca tanış olur, kitabxanaçıdan həmin kitabı verməyi xahiş edir. Kitabxanaçı isə həmin kitabı sərgidən deyil, abonement vasitəsilə verməlidir. Əgər kitab vahid nüsxədirə, bu zaman (1-2 günlüyə) öz oxucusuna verə bilər.

M.S.Ordubadi yaradıcılığının təbliğində sual-cavab gecələrinin keçirilməsi də olduqca məqsədə uyğundur. Suallar elə tərtib edilməlidir ki, müəllifin həyat və yaradıcılığı haqqında oxucularda düzgün və geniş təsəvvür yaransın. Nümunə olaraq, suallar təxminən aşağıdakı şəkildə tərtib olunmalıdır:

- M.S.Ordubadinin həyat və yaradıcılığı haqqında nəyi bilirsiniz?
- M.S.Ordubadi məşhur «Qılinc və qələm» romanında nə demək istəmişdir?
- Siz Nizami surətini necə qiymətləndirirsiniz?
- M.S.Ordubadinin publisistik fəaliyyəti haqqında nəyi bilirsiniz?
- Xalqımızın mədəniyyət tarixində «Molla Nəsrəddin» jurnalının əhəmiyyəti və bu jurnalın daimi əməkdaşı kimi Məmməd Səid Ordubadinin mövqeyini necə qiymətləndirirsiniz?
- M.S.Ordubadinin müasirlərindən kimləri tanıyırsınız?
- M.S.Ordubadi yaradıcılığının gələcək ədiblərə müsbət təsiri nədən ibarət olmuşdur?
- M.S.Ordubadi Radio Verilişləri komitəsində çalışdığı müddətdə nə kimi işlər görmüşdür?
- M.S.Ordubadinin hansı əsərləri bu günlə səsləşir?

M.S.Ordubadi yaradıcılığının kitabxanalarda təbliğinə önem vermək üçün tədbirlərin keçirilməsinə kömək məqsədilə vəsaitin sonunda geniş ədəbiyyat siyahısının verilməsini məqsədə uyğun hesab edirik.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

Əsərləri

- ❖ Əsərləri 8 C-də /Tərtib. və müqəddimə F.Vəzirovanındır.- B.: Azərnəşr, 1964-1967; C.I.- 1964.- 447s.; C.II.-495 s.; C.III.-577 s.; C.IV.-459 s.; C.V.- 1965.- 338 c.; C.VI.- 1965.- 459 s.; C.VII.- 1966.-540 s. ; C.VIII.- 1967.-404 s.
- ❖ Dumanlı Təbriz: Roman.- I kitab.- B.: Yaziçi, 1985.- 370 s.
- ❖ Qanlı illər:1905-1906-cı illərdə Qafqazda baş verən erməni müsəlman davasının tarixi /Çapa hazırlayan Ə.Bağirov; Qarabağa xalq yardımı komitəsi.- B.: Maarif, 1991.- 140 s.
- ❖ Qılınc və qələm :Roman .- Təkrar nəşr.- B.: Şərq-Qərb, 2005.- 343 s.
- ❖ Həyatım və mühitim: 1872-1920-ci ilə qədər.- B.: Azərnəşr, 1996.- 148 s.
- ❖ Top və Gövkən.- B.: Gənclik, 1995.- 14 s.
- ❖ Serjant İvanov adına körpələr evi:Hekayə.- B.: Gənclik, 1987.- 12 s.

Haqqında

- ❖ Bağırova N. M.S.Ordubadi və tarixi roman janrı:«Dumanlı Təbriz» .-B.: Azərnəşr, 1968.- 130 s.
- ❖ Cəfərov M. Ordubadi haqqında söz/ M.Cəfərov. Sənət yollarında.- B.: Gənclik, 1975.- S.187-197.
- ❖ Xəlilov Q. M.S.Ordubadının romanları haqqında bəzi mülahizələr /Q.Xəlilov. Həyat və idrak.- B.: Yaziçi, 1980.- S.207-215.
- ❖ Məmməd Səid Ordubadi arxivindəki məktublar /Azərb. MEA. M.Füzuli ad. Əlyazmalar İn-tu. Anadan olmasının

- 130 illiyinə. Nəşrə hazırladı: Filol. e.n. Nailə Səmədova: Red.: Filol. e.n. D.Kərimov.- B.: Nurlan, 2002.- 98 s.
- ❖ Məftun Ə. Məmməd Səid Ordubadi.- B.: Yaziçı, 1987.- 134 s.
  - ❖ Vəzirova F. M.S.Ordubadi: (Anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə).- B.:Elm, 1972.- 85 s.
  - ❖ Vəzirova F. Məmməd Səid Ordubadi: (Monoqrafiya).- B.: Gənclik, 1970.- 124 s.
  - ❖ Zamanov A. Həmişə bizimlə /A.Zamanov. Əməl dostları.- B.: Yaziçı, 1979.- S.281-288.

* * *

- ❖ Xudafərin timsallı mənəvi körpü: /Tahirə Həsənzadənin «Marağə və Məhəmmədhəsən xan Elimadüssəltənənin əsərlərində Azərbaycan tarixi məsələləri» adlı monoqrafiyası və M.S.Ordubadinin çap olunmamış «İstanbul səhnələrində «Pursunəli-Ballıbadı» adlı pyesi haqqında //Respublika.- 2002.- 24 yanv.- S.3.
- ❖ Yeni nəşrlər: Məmməd Səid Ordubadinin «Pursunəli Ballıbadı» komediyasının və Filologiya elmləri doktoru Cənnət Nağıyevanın Azərbaycanda Nəvai monoqrafiyasının çapdan buraxılması haqqında //Azərbaycan.- 2001.- 3 avq.- S.4.
- ❖ M.S.Ordubadinin ev muzeyi açıldı //Xalq qəzeti.- 1998.- 16 okt.- S.3.
- ❖ Tahirqızı Ş. Məmməd Səid Ordubadi xatirələrdə və məqalələrdə: (Gənc tədqiqatçı Arzu Hüseynovanın tərtibciliyi ilə M.S.Ordubadinin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən eyni adlı kitab haqqında) //Yeni Azərbaycan.- 2005.- 2 fevr.-S.3.

*Rus dilində ədəbiyyat
Əsərləri*

- ❖ Фотография и документы. - Б.:Ишыг,1972.-30с.
- ❖ Меч и перо: Ист. роман /Мамед Саид Ордубади; [Перевод с азерб. И. Печенева].— Баку.: Язычы,1981.-735 с.
- ❖ Подпольный Баку; [Перевод И.Печенева; Худож. К. Искендеров].- Переизд.- Баку.: Азернешр, 1984.-317 с.
- ❖ Табriz туманный: Роман /М.С.Ордубади; [Худож. В. Арьков].- Махачкала: Даг. Кн. Изд-во, 1986.-367с.

Haqqında

- ❖ Рустамов Т.Т. М.С.Ордубади журналист:(1917-1928 г). - Б.,1970.-72 с.
- ❖ Везирова Ф.Мамед Саид Ордубади: К столетию со дня рождения.-Б.:Элм,1972.-42с.

* * *

- ❖ Байрамов Г.Перо, ставшее мечом: К 110- летию со дня рождения М.С.Ордубади //Баку.-1982.-5 апр.-С.3.
- ❖ Заманов А. Озаренное революцией творчество: К 110- летию со дня рождения М.С.Ордубади //Бак. рабочий.-1982.-7 апр.-С.3.

Internetdə

www.kitab.az
www.karabakh.gen.az

MÜNDƏRİCAT

M.S.ORDUBADİ-	
135.....	3
M.S.ORDUBADİNİN HƏYAT VƏ FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS TARİXLƏRİ.....	8
GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏTLƏRİN M. S.ORDUBADİ HAQQINDA	
FİKİRLƏRİ.....	10
M.S.ORDUBADİ ƏDƏBİ İRSİNİN KİTABXANALARDA	
TƏBLİĞİ.....	12
ƏDƏBİYYAT	
SİYAHISI.....	19

SAMİRƏ EMİNOVA

*M.S.Ordubadinin 135 illik yubileyinin keçirilməsi ilə
əlaqədar kitabxanaların vəzifələri*

Nəşriyyat redaktoru: T.Ağamirova

Korrektor: Ş.Əhmədova

Kompyuter dizayni: S.İsayeva

**Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç.29;
E-mail: anl @ aznet. org**

**M.F.Axundov adına
Milli Kitabxananın mətbəəsində
offset üsulu ilə çap olunmuşdur.
Sifariş 15
Çapa imzalanmışdır:
Tirajı 150
Pulsuz**